כשאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה והאי טעמא שייך בין למגע בין למשא וטומאה קלה היא טומאת אוכלין למעות בו ראשון ושני ומצינו לשון טומאה חמורה וקלה [עז] (בדבר) על זה בכריתות (דף כא.) ובנדה בפרק בא סימן (דף נ:) גבי גוזל שנפל לגת:

אחת זו ואחת זו עד לכלב. אין לפרש דטעמא דרבי יוחנן [יז] ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו דהיינו אכילה [יח] [ז] לכלב קיימא אלא יש לפרש מדכתיב (מלכים ב ט) ואת איזבל יאכלו הכלבים בחלק יזרעאל אלמא אכילת כלבים שמה אכילה ומינה מוכח בפ"ב דזבחים (דף לא.) דחשב ע"מ שיאכלוהו הכלבים למחר הוי פיגול: **ואידך** למעוטי סרוחה [יט] **מעיקרא** [יט] דרבי יוחנן. ותימה דמתוך סוגיא דפ' בתרא דמס' ע"ז (דף סז:) משמע לר' יוחנן דסרוחה מעיקרא לא לריכא קרא למעוטי [כ] דבהיא דקאמר רבי יוחנן טעמו וממשו [כא] ואמר רב כהנא מדברי כולן נלמד נותן טעם לפגם מותר דמוקי לה התם כר' שמעון ומפרש טעמא דר' שמעון מהאי קרא דראויה לגר וקאמר ואידך כלומר מאן דאסר טעם לפגם ההוא למעוטי סרוחה מעיקרא ואידך כלומר ר' שמעון סרוחה מעיקרא לא לריך קרא וי"ל דלענין איסור אכילה ודאי לא לריך קרא [כב] מעיקרא עפרא הוא אבל לענין טומאה הוה אמינא דמיטמא דאע"ג דלא חזיא לאכילה מידי דהוה אשרץ ושכבת זרע וזיבה:

תנן התם. במסכת מכשירין (פ"ו מ"ג) רבי [כג] אליעזר אומר ליר טהור פירש בקונטרס כגון שהשיקו במים והדין עמו דבליר של עמי הארץ מיירי הכא כדמוכח שמעתא וריש"א דהך משנה ואי אפשר לומר שיהא טהור בלא השקה [כד] דסתמי הוי רובא ליר ולאו בר קבולי טומאה הוא דהא אמרן לעיל דבעו השקה [כה] (ועוד מדתנא ליר טהור ולא תנא ליר [כו]) טומא שנטהר בהשקה):

שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא. כדמפרש נחשדו עמי הארץ לערב מחלה מים בגירן וכי נפל ביה כל שהוא מגא מין את מינו ורבו מים על הגיר וטמא ולמאן דלית ליה טומאה שבטלה חזרה ונעורה מוקי [כז] ליה שנפלו ביה לאחר השקה מי עם הארץ כל שהוא כך פי' בקונטי' [כח] והך דפי' מים של עם הארץ ולא פירש מים טמאים משום דמתני' קתני מים סתם וא"ת ולמאן דמוקי לה שנפלו בו מים של עם הארץ דטמא כמו מתחלתן דבעי השקה דמאיזה טעם בעי השקה מתחלתן אי רובא ליר הא [כט] אמרו לעיל דמיעוטא מים בטלי להו ברובא ובלא השקה נמי טהור אלא חיישינן דלמא מיא ומהאי טעמא גופיה [לא] נפלי ביה לאחר השקה מים טמאים כל שהוא הרי מים טמאים הללו חוזרים ומטמאין אותן מים הטהורים ואי לאשמועינן היא גופה דליר של עם הארץ בעי השקה בפירוש הוה ליה למיתני הלוקח ליר מעם הארץ משיקו במים וטהור [לב] וי"ל דלא דמי קופו לתחלתו דס"ד מתחלתו נעשה הליר כמים טמאים לא יצא מחזקת טומאה על ידי שנתלה לומר שהמים הם מעט אבל הכא [לג] השקה דמה נפשך טהור הוה אמינא [לד] דשנפלו לו טמאים כל שהוא משום חששא דשמא מים רוב לא נוליאנו [לה] מחזקה והשתא למאן דמוקי האי כל שהוא מים טמאים [לו] הוא [לז] ודייק מינה רב נחמן זאת אומרת עמי הארץ נחשדו עמי הארץ לערב מחלה מים [לח] ביניהן כלומר פעמים שמערבין בו מחלה מים לאו למימרא שאם היה בו רוב [לט] לא היה טמא כשנפלו בו מים כל שהוא דכמו כן היה טמא כדפרישית אלא למימרא שאם מתחלתן לא היו רגילין לערב כי אם מועטין אם כן [מ] (אם) לא הוה מטמא מים כל שהוא דהא אכתי רובא ליר הוא: **אלא** אדרבי אליעזר בן יעקב בו'. ואם תאמר הא מיפלג פליגי רבנן דרבי שמעון דשיליא [מא] דלעיל ואין לומר דדלמא רב סבר כריש לקיש דמפרש טעמא בפרק המפלת (נדה מז:) משום דנתבלבלה צורתו דכל שכן דקשה טפי [מב] דאי טעמא דבלבול צורה אלמא לרבי שמעון לא בטל ברוב ויש לומר דדלמא ר"ש [מג] סבר [מד] כמאן דאמר טומאה חמורה עד לגר דלדידיה לא צריכין לטעמא דביטול ברוב וכמו שפירש' לעיל דכל טומאת נבילה קרי טומאה חמורה אפי' טומאת מגע אי נמי לא חשיב פלוגתא כיון דלא נחלקו עליו בהדיא באותו דבר עצמו [מה]: **משנת** רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי. אע"פ שיש מקומות שפוסק הלכה כר' אליעזר בן יעקב כדאשכחן בריש הדר עם הנכרי (עירובין דף סב:) ורב גופיה בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף ס.) יש [מו] דלא מסתבר כותיה לפיכך הולרך לפסוק הלכה: ופלוגתא

[א] אחת זו ואחת זו עד לכלב הא חזיא לכלב קשיא גופא בר פדא אמר טומאה חמורה עד לגר וטומאה קלה עד לכלב ורבי יוחנן אמר אחת זו ואחת זו עד לכלב מ"ט דבר פדא [ב] דכתיב [1] לא תאכלו כל נבלה וגו' הראויה לגר קרויה נבילה ושאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה ואידך למעוטי היכא דהסריחה מעיקרא ואידך הסריחה מעיקרא לא צריכא קרא למעוטי עפרא בעלמא הוא תנן רבי אליעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר ונפטרת מן הבכורה ותני ר' חייא אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ואמר ר' יוחנן משום ביטול ברוב נגעו בה מאי אירייא משום ביטול ברוב תיפוק לי דלא איתחזי [ג] כלל הא נמי איתחזי מעיקרא [ד] אגב אימיה תנן התם [ה] ר' אליעזר בן יעקב אומר איציר טהור שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה זאת אומרת נחשדו עמי הארץ לערב מחצה [ו] בציר ולמה לי מחצה אפילו בציר ממחצה נמי [ז] והני משהו הוה ליה פלגא ופלגא לא בטיל אימא עד מחצה איבעית אימא טומאת עם הארץ דרבנן טומאת משקין דרבנן ברובא גזרו רבנן בפלגא ופלגא לא גזרו בה רבנן: **מתני'** [ח] רשב"ג אומר הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים [ט] אין חוששין שמא בנה של אחרת [י] היה [יא] נכנס לתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ושאינן מבכירות מניקות אין חוששין שמא בנה של זו בא לו אצל זו [יב] או שמא בנה של זו בא לו אצל זו: **גמ'** אמר רב [יג] נחמן משמיה דרב הלכתא בכוליה פירקין בר מפלוגתא אמר רב ששת [יד] אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא אהייא אילימא ארישא [טו] (כ) מפליגי רבי ישמעאל ורבי עקיבא אלא אדרבי אליעזר בן יעקב משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי אלא אדרבן שמעון בן גמליאל [טז] מפלג פליג בברייתא אלא אדרבי יוסי בן המשולם הא אמר רב חדא זימנא דאמר רב הלכתא כרבי יוסי בן המשולם אלא אשער בעל מום מיפלג פליגי עקביא בן מהללאל ורבנן לעולם אדרבן שמעון בן גמליאל והא קמ"ל [יז] דברייתא לא פלוגתא היא וכיון דאמר רב הלכתא בכוליה פירקין בר מפלוגתא הלכה

[יז] דזו אינה ראויה לגר להכי לא מטמאה במשא ובמגע נמי לא דאמרי' בדם הלידה נגע שהוא הרוג: **הא חזיא לכלב.** ותטמא במשא קשיא לרבי ירמיה: **הסריחה מעיקרא.** כגון שנשתברו אבריה מחיים והתליעה ההיא אע"ג דחזיא לכלב לא מטמאה במשא דהא מעולם לא ילדה לטומאת משא אבל אי מעיקרא חזיא לגר ונחתא לה טומאת משא תו לא סליק מינה [יא] עד שתיפסל מכלב. ואי קשיא לעיל נמי אמאי מוקמינן לה בקשיא הא הוה ליה לתרוצי להכי לא מטמא הך חררת דם במשא דמעיקרא סרוחה היא ואפי' רבי יוחנן מודה בה תריץ לאו סרוחה מעיקרא היא דהא חזיא לגר אגב אימיה כל זמן שהיתה בבטן והכי מוקי לקמן: **ליר טהור.** כגון שהשיקו במים שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא כדמפרש נחשדו עמי הארץ לערב מחלה מים בגירן וכי נפיל ביה כל שהוא מגא מין את מינו ורבו מים על הליר וטמאים. ולמאן דלית ליה טומאה שבטלה חזרה ונעורה מוקי ליה שנפלו בו לאחר השקת מי עם הארץ כל שהוא: **עד למחלה.** קרוב למחלה: **טומאת משקין דרבנן.** בפ"ק דפסחים (דף טז.): **מתני' אין חוששין שמא בנה של אחרת היה.** שיהא הבא אחריו [יב] בכור ספק דיימא הך בהמה לא ילדה מעולם אלא (א) שהבה זו את בן חבירתה ואי משום דיש לה חלב הא איכא מיעוטא דחולבות אע"ג שאין יולדות הא ולאי לא אמרי אלא ולאי בנה הוא ופטורה מן הבכורה: **מבכירות.** בחורות שלא ילדו (ד) [יג] אלא עכשיו: **אין חוששין שמא בנה של זו בא לו אצל זו.** דליחוש לכולהו בספק בכורות אלא ולאי אותם הבכרוכים אצל המבכירות הוו בכורות וודאין ואותן הבכרוכים אחר שאין מבכירות [יד] בוודאי הוו פשוטין וודאין: **גמ' קב ונקי.** (ה) לא אילטריך לרב לאשמועינן. קב ונקי מעטו אלא הוזכר אלא במקומות מועטין ומה שאמר נקי הוא שהלכה כמותו: [טז] דר' יוסי בן המשולם ושער בכור בעל מום הלכתא נינהו במתני' [כד: כה] ומפרש לקמן: **לאו פלוגתא היא.** לא חשיבא פלוגתא וכיון דבמתני' לא פליגי עליה הלכתא כוותיה: הלכה

[ב] לא תאכלו כל נבלה לגר אינה קרויה נבילה ואינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה ואידך למעוטי היכא דהסריחה מעיקרא ואידך הסריחה מעיקרא לא צריכא קרא למעוטי עפרא בעלמא הוא תנן רבי אליעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר ונפטרת מן הבכורה ותני ר' חייא אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ואמר ר' יוחנן משום ביטול ברוב נגעו בה מאי אירייא משום ביטול ברוב תיפוק לי דלא איתחזי [ג] כלל הא נמי איתחזי מעיקרא [ד] אגב אימיה תנן התם [ה] ר' אליעזר בן יעקב אומר איציר טהור שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה זאת אומרת נחשדו עמי הארץ לערב מחצה [ו] בציר ולמה לי מחצה אפילו בציר ממחצה נמי [ז] והני משהו הוה ליה פלגא ופלגא לא בטיל אימא עד מחצה איבעית אימא טומאת עם הארץ דרבנן טומאת משקין דרבנן ברובא גזרו רבנן בפלגא ופלגא לא גזרו בה רבנן: **מתני'** [ח] רשב"ג אומר הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים [ט] אין חוששין שמא בנה של אחרת [י] היה [יא] נכנס לתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ושאינן מבכירות מניקות אין חוששין שמא בנה של זו בא לו אצל זו [יב] או שמא בנה של זו בא לו אצל זו: **גמ'** אמר רב [יג] נחמן משמיה דרב הלכתא בכוליה פירקין בר מפלוגתא אמר רב ששת [יד] אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא אהייא אילימא ארישא [טו] (כ) מפליגי רבי ישמעאל ורבי עקיבא אלא אדרבי אליעזר בן יעקב משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי אלא אדרבן שמעון בן גמליאל [טז] מפלג פליג בברייתא אלא אדרבי יוסי בן המשולם הא אמר רב חדא זימנא דאמר רב הלכתא כרבי יוסי בן המשולם אלא אשער בעל מום מיפלג פליגי עקביא בן מהללאל ורבנן לעולם אדרבן שמעון בן גמליאל והא קמ"ל [יז] דברייתא לא פלוגתא היא וכיון דאמר רב הלכתא בכוליה פירקין בר מפלוגתא הלכה

[ג] חוזין עא., ב) [בע"ז סז: אימא דתניא], ג) מכשירין פ"ו מ"ג, ד) מיס בגיר. ל"ק, ה) [יבמות כד: וש"נ], ו) אדר' יוסי בן המשולם נגי שיער. ל"ק, ז) לאו אלכב. ל"ק, ח) מעיקרא. אלינא דר"י קאמר ותימה. ל"ק, ט) נ"ל הא' ועוד ל"ל קודם דהא אמרן לעיל, י) אמאי משמע שנטהר בהשקה. ל"ק, כ) אחר השקה דממה נפשך. ל"ק, ל) הא דתייק מינה ר"ל. ל"ק, מ) בס"ג: רב,

הגהות הב"ח

(א) במשנה מן העובד כוכבים אינו חרושש שמא וכו' מעיקות אינו חרושש שמא: (ב) גמ' אלימא אריש מפליג פליגי ר' ישמעאל: (ג) רש"י ד"ס אין מוסיין וכו' אלא שאורבה את זה בן חבירתה: (ד) ד"ה מבכירות וכו' ילדו עד עכשיו: (ה) ד"ה קב ונקי ולא וכו' קב מעטו כל"ל ותימה ונקי ממחק:

רבינו גרשום

ואידך. ר' יוחנן ההוא לא תאכלו כל נבלה לגר למעוטי היכא דהסריח מעיקרא קודם שתהא נבלה דלא איתחזי לגר ההיא לא מיטמא אבל איתחזי לגר לעולם מטמא עד שתיפסל לכלב: האי נמי איתחזי לגר מעיקרא אגב אימיה. דאי לא שפעה ונשחטה ונמצאת חררת דם היתה ראויה לגר אגב הבשר וכיון דאיתחזי אגב אימא איתחזי נמי כששפעה ודין הוא שתטמא אי לאו משום דאמרינן דבטל ברוב: ציר טהור שאין רובו מים שאין צריך השקה כיון שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא וצריך השקה: לערב מחצה מים בציר וכיון דנפל בתוכו משהו מים הוי רוב מים ומקבל טומאה: ופלגא לא בטיל. דמיעוטא מים אמרן לעיל דבטלי ברוב אבל מחצה לא בטלי: אימא עד למחצה. כלומר עד קרוב למחצה מערב בציר וההיא משהו שנפל משליטן למחצה ולא בטיל: וטומאת משקין דרבנן. דדרשינן הכי לקרא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא מאי יטמא הכשר. ולא מטמו אלא מדרבנן ולא גזרו רבנן אלא ברובא: אין חרוששין שמא בנה של אחרת היה. זה שמניקה רוז לא ביכרה עדיין אלא ודאי בנה הוא ופטורה מן הבכורה. וראה את המבכירות מניקות. ואת שאינן מבכירות נמי מיניקות. אין חרוששין שמא בנה של זו בא לו אצל זו. והויין כולו ספק בכורות. אלא את שיונקות מן המבכירות הן הבכורות ודאין והשאר חולין וודאין: הלכתא בכוליה פירקין במתניתין בין סתמא בין בחד תנא היכא דלית פלוגתא: אהייא. אמר הלכתא: אדר' אליעזר הא לא צריך למימר דקי"ל משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי דהלכתא כוותיה: מיפלג פליגי בברייתא. כדאמר לקמן: הא אמרה רב חדא זמנא. לקמן:

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פט"ז מהל' טומאת אוכלין הל' ד:
כט ב מיי' פ"ד מהל' בכורות הלכה ח טוש"ע י"ד סי' שנז סעיף ב:
ל ג מיי' שם פ"ה הלכה ד טוש"ע שם סעיף ה:

תורה אור השלם

1. לא תאכלו כל נבלה לגר תתננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה ליי אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו: דברים יד כא

מוסף רש"י

אחת זו ואחת זו עד לכלב. אין לומר אחת זו ואין לומר אוכלים היא מטמאה עד שתיפסל מאכילת כלבים (חולין עא.).

שיטה מקובצת

[א] איתחזי לגר כלל: [ב] מעיקרא לגר אגב: [ג] נמי וההוא פורתא הוי ליה [פלגא] ופלגא בפלגא לא בטיל אימא עד למחצה איבעית אימא לעולם מחצה טומאת: [ד] אחרת. עיין (לעיל דף כ ע"ב) בתוס' ובמסכת (עבודה זרה דף מ): [ה] אצל זו רשמא בנה: [ו] תיבות נחמן משמיה דרב נמחק: [ז] ארישא מיפלג פליגי: [ח] מיפלג פליגי: [ט] קמ"ל דפלוגתיה דבריתא לא: [י] תיבת דזו נמחק: [יא] מינה טומאה עד שתיפסל לכלב: [יב] ספק בכור דנימא: [יג] ילדו עד עכשיו: [יד] תיבת בוודאי נמחק: [טו] כמותו הס"ד ומה"ד פליגי בברייתא ומפרש לקמן: [טז] וקלה נזכר על זה בפרק דם שחיטה בכריתות: [יז] יוחנן מדכתיב ובשר: [יח] אכילה לאו אכלב קיימא: [יט] מעיקרא פי' ר' יוחנן: [כ] למעוטי ובההיא דקאמר: [כא] וממנו כו' ואמר רבא מדברי: [כב] קרא לסרוחה מעיקרא דעפרא בעלמא הוא: [כג] אליעזר בן יעקב אומר: [כד] השקה מטעם דשמטה: [כה] ציר סתם משמע שנטהר בהשקה: [כו] מוקי לה: [כז] בקונטרס והא דפי': [כח] הא אמרן לעיל דמיעוטא מים בטיל להו ברובא: [כט] גופיה אי נפלי: [ל] וטהור וממילא (לא) שמעינן דאם נפל לתוכו מים טמאים לאחר השקה דטמא מאותו טעם דבעי השקה גי' מהרא"ש ד"ל: [לא] אמינא דכשנפלו בו דגים טמאים: [לב] נוציאנו מחזקת טהרה והשתא: [לג] הוא דייק מינה: [לד] מים בצירן כלומר: [לה] רוב מים לא: [לו] כן גם עכשיו לא הוה מטמא בשביל מים: [לז] דשיליא בבית ואין לומר: [לח] טפי דמדמצריך טעמ' דבלבול צורה אלמא דאפי' לר' שמעון: [לט] סבר כבר פדא דאמר: [מ] עצמו ועי"ל דההיא דנדה שייכא למילתא דראב"י דלא איירי כלל בטומאת מגע ומשא במתני' אלא בברייתא דר' חייא: [מא] יש מקומות דלא:

מסורת הש"ס

הלכה כר׳ יוסי בן המשולם למה לי. הא מהך שמעת מינה דהלכתא כוותיה דהא לא פליגי רבנן עליה: **אי אמר הלכה בכוליה פירקין ולא אמר.** לקמן הלכה כר׳ יוסי הוא אמינא הלכה בכוליה פירקין אדרבי יוסי קאי: **ומאי בכוליה פירקין.** דמשמע טובא משום דר׳ יוסי תרתי מילי אמר במתני׳ עושה מקום לקופיץ וכן תולש את השער לראות את מקום המוס אבל אדרבן שמעון לא אמר רב (ה) דהוא אמר בר מפלוגתא ואדרבן שמעון איכא פלוגתא בברייתא ופלוגתא היא להכי אשמועינן הלכה כר׳ יוסי בהדיא לגלויי ולמימרא דאדרבן שמעון בן גמליאל קאי האי הלכתא בכוליה פירקין ופלוגתא דברייתא׳ לאו פלוגתא: **מרחמת.** אוהבת בן חבירתה: **ומלא זכרים.** שנולדים עכשיו תלויין וכרוכין ויונקין הזקנות שנפטרו כבר מן הבכורה ונקבות הנולדות עכשיו מלא תלויות במבכירות להשתא אין כאן לכהן כלום דבזכרים אין שום בכור שהרי בני הזקנות הן ונקבות התלויות במבכירות אין דין בכורות נוהגת בהן: **אין חוששין.** להמיר ולספקן בספק בכורות ולומר שמא בנה של זו בא לו אצל זו וזכרים בני המבכירות: **שאינה מרחמת.** וולד בהמה אחרת: **אלא ילד יולדת.** (ו) אם היה לה וולד מתחלה להאי ודאי א״כ לא הוי האי וולד דידה פטורה מן הבכורה דהא הוה לה אחריינא ומיהו היכא דילדה חיישינן לרחומי שמרחמת וולד בהמה אחריתי: **ומאי נפקא מינה.** הא לענין בכורה ממה נפשך פטורה דאי האי לאו דידה הא הוה לה אחריינא: **למילקי עליה.** דהאי שכרוך אחריה משום אותו ואת בנו: **לא לקי.** דדלמא לאו דידה הוא: **אין חוששין כו׳.** אלמא בודאי דילה (ו) מחזיק ליה דלא מרחמת אלא דידה: **מי קפני.** אין חוששין שמא בנה של אחרת הוא: **היה קפני והכי קאמר.** ממה נפשך פטורה מן הבכורה דאין חוששין שמא מרחמת בן חבירתה אלא א״כ היה לה וולד אחר מעיקרא הלכך לענין בכורה ודאי פטורה אבל לענין אותו ואת בנו ספיקא הוא: **דלמא ריחומי ריחים.** הואיל ולכולן הוי ולדות אלא ודאי אפי׳ ילדה אינה מרחמת אלא שלה ומשני במקום דידה כו׳: **הדבר בחזקתו וכו.** כלומר דקתני סיפא וכך (ג) היה רש״ג אומר הנכנס כו׳ מאי לאו מדסיפא דקתני וכן כו׳: **ודאי דידה.** דכל חדא וחדא התלוי בה דידה הוא אחרת במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמת דלאו דידה רישא גמי דקתני הדבר בחזקתו בודאי דידה ומחזקינן לה ולענין אותו ואת בנו גמי לקי: **הא דאיתא.** וסיפא ודאי רישא ספק: **ומאי וכו.** הואיל ולא דמו: ומשני **לפטורא.** להא דמו דכי היכי דסיפא פטורות ודאי דהא נקבות תלויות במבכירות דלא שבקא דידה דקאי קמה ומרחמת דלאו דידה רישא גמי פטורות מן הבכורות ודאי דא״נ לא דידה הוא (ד) יהא יולדת אחריינא ואינה מרחמת אלא אם כן יולדת ולעולם לענין אותו ואת בנו ספק: **שכרוך אחר ראל.** שדבוק אחריה ומניקתו: **פטורה מן הבכורה.** והבא אחריו לא הוי בכור: **כר׳ שמעון.** (ה) לא מרחמת דלא דידה והאי חזיר גופיה לא קדוש דנדמה הוא: **ואסור באכילה כרבנן.** דחיישינן לרחומי דאי כרשב״ג הוה טמא היולא מן הטהור ומותר באכילה כדאמרן בפירקין קמא (דף ה.): **עד יבא ויורה לדק לכם.** עד שיבא אליהו ויורה אם מותר אם אסור: **מאי יבא ויורה.** כיון דכרבנן ס״ל דחיישי לרחומי מאי יבא ויורה גלוי מילתא הוא שיגיד לנו אם בנה הוא אם לאו והוראה לא שייך למימר אלא בדבר הלכה: **עד שיודע הדבר.** אם בנה הוא אם לא: **וכי תימא מספקא ליה כו׳.** וה״ק עד שיבא ויורה אי הלכה כר״ש ומותר באכילה אי כרבנן ואסור באכילה מספיקא שמא ריחמתו: **לעולם פשיטא ליה הלכה כר׳ שמעון.** דפטורה מן הבכורה (ח) דודאי א״נ לאו דידה הוא אי לאו דהוה לה ולד לא הויא מרחמת ליה: **ומיהו מספקא ליה אי סבר ר״ש כו׳.** והיינו עד יבא ויורה לדק ויעמידנו על טעמו של רשב״ג: **יולדת מרחמת.** והאי אסור באכילה דלענין בכורה מיפטר משום דאי הוה דידה שפיר ואם לאו דידה הוה לה אחריינא ובאכילה אסור דאיכא למימר ולד אחריינא הוה לה ומית ורחמתיה להאי: **או אינה מרחמת.** ומותר באכילה דודאי דידה הוא: (ט) (**דאי**) **נאשמעינן טלה וגנקו עליה משום אותו ואת בנו.** ולימא רלה טלה כרוך ברחל פטורה מן הבכורה(ט) ממה נפשך אי האי לאו דידה אחריינא הוה לה ומית ורחמיתא האי (י) משום אותו ואת בנו לא לקי עד יבא ויורה לנו טעמו של רבן שמעון: **הוה אמינא אפי׳ אם תימלי נומר.** יולדת מרחמת הני מילי דמינה אבל חזיר מותר באכילה דלאו דמינה לא מרחמת והא ודאי בנה הוא אי אמר דאשמעינן חזיר לישמעינן טלה ולמילקי עליה משום אותו ואת בנו חזיר איצטריכא ליה דאי אשמעינן טלה הוה אמינא אם תמצא לומר דסבר יולדת מרחמא דמינה דלא מינה לא אשמעינן חזיר (דמרחמת) ואפילו דלאו מינה נמי דאיכא למימר דלמא מרחמא והיינו דאמר רבי יוחנן בעי אחאי

ופלוגתא דברייתא פלוגתא היא. (ס) וא״ת דר׳ יוסי בן המשולם נמי פליגי עליה (ע) ממה נפשך דברייתא מדאיצטריך לפסוק הלכה כמותו וי״ל דשמא אין מחלוקת שנויה לא במשנה ולא בברייתא אלא דקים ליה דפליגי רבנן עליה: **הנכנס** לתוך עדרו בלילה כו׳ ולמחר השכים כו׳. תימה למה ליה למינקט בענין זה לימא הנכנס לתוך עדרו ולאה זכריס תלויס כו׳ ונקבות כו׳ וי״ל דלרבותא נקט הכי דאע״ג דולאי היתה תחלת לידתן בלילה שעדיין אין האמהות מכירין בוולדותיהן ודלכן לטעות בלילה ובא לו בנה של זו אצל זו אפי׳ הכי לא חיישינן: **ראה** חזיר שהוא כרוך אחר רחל. קלת קשה דנקט חזיר ולא גמל משום דסבר כר׳ שמעון (ע) דאסר קלוט היולא מן הטהור ואפי׳ היה ידוע שהוא בנה של רחל היה נאסר באכילה ומיהו מצינן למימר דאגב דנקט רחל שהיא בהמה דקה נקט חזיר א״נ ניחא למינקט למילתיה ככולי עלמא: השוחט

הלכה כרבי יוסי בן המשולם למה לי אי אמר הלכתא (ב) דכוליה פירקין ולא אמר הלכתא כר׳ יוסי בן המשולם הוה אמינא אדרבי יוסי בן המשולם קאי ומאי בכוליה פירקין דר׳ יוסי תרתי אמר ופלוגתא דברייתא פלוגתא היא אשמעינן הלכה כר׳ יוסי לאשמועינן דאדרבן שמעון בן גמליאל קאי ופלוגתא דברייתא לאו פלוגתא היא מאי ברייתא דתניא הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים הבא אחריו בכור מספק מפני שמרחמת אע״פ שאינה יולדת רשב״ג אומר דבר בחזקתו וכן היה רשב״ג אומר הנכנס (ג) לתוך עדרו בלילה וראה כעשר כחמש עשרה מבכירות ושאינן מבכירות (ד) יולדות למחר השכים ומצא זכרים תלויות(ה) בשאין מבכירות ונקבות תלויות במבכירות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו: איבעיא להו (ו) דבר בחזקתו דקאמר רשב״ג דאינה מרחמת אלא אם כן יולדת הא היכא דאוליד חיישינן לרחומי או דלמא דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא ליה למאי נפקא מינה למלקא עלה (ז) משום אותו ואת בנו אי אמרת דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא לקי ואי אמרת דלא דידה נמי מרחמא לא לקי מאי ת״ש רשב״ג אומר הלוקח בהמה מן העובד כוכבים אינו חושש שמא בנה של אחרת היה מי קתני הוא היה קתני ה״ק אינו חושש שמא בנה של אחרת אלא א״כ היה לה ולד מעיקרא ת״ש נכנס בתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ואת שאינן מבכירות מניקות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו או שמא בנה של זו בא לו אצל זו אמאי ליחוש דלמא רחומי רחים במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמא דלא דידה ת״ש (ח) דבר בחזקתו [וכן] כו׳ מאי לאו רישא דומיא דסיפא מה סיפא ודאי דידה אף רישא ודאי דידה מידי איריא האי כדאיתא והאי כדאיתא ומאי וכן אפטורה דבכורה ארבב״ח אר״י ראה (ט) חזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה (י) ואסור באכילה (יא) עד יבא ויורה צדק לכם פטור מן הבכורה כמאן כרשב״ג ואסור באכילה כרבנן ותו אי כרבנן מאי עד יבא ויורה צדק לכם עד שיודע לך דבר מיבעי ליה וכי תימא מספקא ליה אי הלכה כרשב״ג אי כרבנן אי מספקא ליה אמאי פטורה מן הבכורה ותו מי מספקא ליה (יב) והאמר רבה בר בר חנה אמר ר׳ יוחנן כל מקום ששנה רשב״ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה לעולם פשיטא ליה הלכה כרבן שמעון בן גמליאל מיהו מספקא ליה אי סבר רבן שמעון בן גמליאל יולדת מרחמת או אינה מרחמת אי הכי עד דאשמעינן חזיר לישמעינן טלה ולמילקי עליה משום אותו ואת בנו חזיר איצטריכא ליה דאי אשמעינן טלה הוה אמינא אם תמצא לומר דסבר יולדת מרחמא דמינה דלא מינה לא אשמעינן חזיר (דמרחמת) ואפילו דלאו מינה נמי דאיכא למימר דלמא מרחמא והיינו דאמר רבי יוחנן בעי אחאי

אם כן ילדה כבר. משום הכי אסור (ט) באכילה דמספקא ליה להכי אמר עד יבא ויורה צדק: ולמילקי עליה משום אותו ואת בנו. לבכורה לא מצי אמר כדאמרי׳ דפטורה מבכורה ממה נפשך:

(ט) גרלה דל״ל אגב לענין איסור אכילה מספקא ליה להכי אמר וכו׳.

מסורת הש״ס

(א) [בכ״ל: תלויס], (ב) סנהדרין לא. לא: ב״ק קט. ב״ב קעד. כתובות עז. גיטין לח. עה. ב״מ לח.; ג) וכן ל״מ, (ד) הא יולדת אחריינא דאינה כו׳ ל״ק, (ה) דלא מרחמת אלא דידה ל״ק, (ו) ל״ק מ״ז, (ז) ל״ל הנא אחרי׳, (ח) ומשום ל״ק, (ט) מכל מקום בבריתא מדאיצטריך ל״ק, (י) [לעיל ו:],

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ הלכתא בכוליה: (ב) שם ושאינן מבכירות מניקות לאחר השכים: (ג) שם איבעיא להו הדבר: (ד) שם מ״ש הדבר בחזקתו וכן מאי לאו: (ה) רש״י ד״ה ומאי וכו׳ כב דהא אמר בר: (ו) ד״ה שאינה מרחמת וכו׳ אחרת אלא א״כ יולדת אם לא היה כו׳ האי ודאי דידה אי נמי: (ז) ד״ה אין מוששין וכו׳ מחזקינן ליה: (ח) ד״ה לעולם וכו׳ בודאי דא״נ לאו דידה:

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה ופלוגתא וכו׳ וא״ת דר״י בן המשולם. ק״ל הא ממנ״ע לפי מירוץ ג׳ בתוס׳ דמעל״ד זה ד״ה ושייט כיון דלא קמיפלגי על ההיא עלמא לא מיקרי פלוגתא הא לתירוץ זה בתמת איכא פלוגתא הן מטעם דבר שא״מ הן מטעם מ״ד בחולין דתולש דהייט גזז אלא דאיט בכלל לד מפלוגתא כיון דליכא פלוגתא בהך דינא עצמו. א״כ ממילא אין התמלה לקושייתם דספיר הוי מכלל לקוביתם דבריתא דהסיא דרשב״ג דפליג עלה בדין זה לא הוי בכלל. ולתירוצם א׳ אם הא הוקרן למיספק הלכה כיון דטעמא דריבה״מ משום דבר שא״מ איכא פלוגתא ולכיך לאשמעינן הלכה ובהסיא ליכא פלוגתא וממילא לא ידעינן דפלוגתא דברייתא לא הוי פלוגתא:

רבינו גרשום

מהו דתימא כי אמר רב הלכתא בכוליה פירקין בר מפלוגתא אדרבי יוסי קאמר ומאי בכוליה פירקין דקאמר משום דתרתי הלכות א״ר יוסי עושה מקום וכן התולש להכי נקט לישנא דכוליה פירקין. אבל לעולם אין הלכה כרשב״ג משום דפליגי בברייתא להכי קאמר הלכה כר׳ יוסי בן המשולם בפירוש למימרא דמאי דקאמר הלכה בכוליה פירקין אדרבן שמעון בן גמליאל קאמר משום דלא חשיב פלוגתא דברייתא: מפני שמרחמת. מניקה וולד של בהמה אחרת אע״פ שאינו בנה ושמא עדיין לא ביכרה וכדאמרן ומיעוט חולבות אע״פ שאינן יולדות הלכך הבא אחריו בכור מספק: הדבר בחזקתו. ודאי בנה הוא והבא אחריו פטור: זכרים תלוים. יונקים בזקינות באותן שאינן מבכירות ונקבות יונקות תלויות במבכירות אינו חושש כו׳. ופטורין כולם מן הבכורה דכל אחד יונק מאמו: דאינה מרחמת אלא א״כ יולדת. הכי אמר רשב״ג אותה שמעולם לא ילדה ודאי אינה מרחמת: הא ילדה. אפי׳ ילדה אינה מרחמת את שאינו שלה: או דלמא. בעיא לא צריכא אלא לענין אותו ואת בנו דאי אמרינן יולדת מרחמת ממה נפשך פטורה מן הבכורה דכבר ילדה אלא (לגבי) [לענין] אותו ואת בנו צריך לידע אי הוי בנה אי לא למילקי עליה אי שחיט ליה בהדה: אין חוששין כו׳ אלמא דלא דידה לא

עין משפט נר מצוה

לא א מיי׳ פ״ה מהלכות בכורות הלכה ד טוש״ע י״ד סי׳ שנו סעיף ה: לב ב מיי׳ פי״ב מהל׳ שחיטה הלכה יא טוש״ע י״ד סי׳ טז סעיף ה: לג ג מיי׳ פ״ד מהלכות בכורות הל׳ ח טוש״ע י״ד סי׳ שנו סעיף ב: לד ד מיי׳ פ״ד מהלכות מלכות אסורות הל׳ ד טוש״ע י״ד סי׳ ענו סעיף ב:

תורה אור השלם

1. זִרְעוּ לָכֶם בְּצְדָקָה קִצְרוּ לְפִי חֶסֶד נִירוּ לָכֶם נִיר וְעֵת לִדְרוֹשׁ אֶת יְיָ עַד יָבוֹא וְיֹרֶה צֶדֶק לָכֶם:

הושע י יב

מוסף רש״י

חזיר שכרוך אחר רחל. כלומר נמשך ושוכן אצלה תמיד (חולין קכז.). **חדרן מערב.** בגנו פשוט (ב״ב קנג.) **וצידן.** במסכת גיטין (עד.) **וראיה אחרונה.** בדיני ממונות השני (סנהדרין לא.) שנחלקו בשני מחלוקות בנמצית שעד לאיס לנסמוך את הדין, בראשונה הלכה כמותו ובאחרונה אין הלכה כמותו (ב״מ לח:).

רבינו גרשום (המשך)

מרחמא ולקי עליה משום אותו ואת בנו: מי קתני הוא. שמא בנה של אחרת הוא אי הוה תני הוא הוה משמע כדקאמרת אלא כיון דתני היה הכי קאמר אין וכו׳: במקום דידה. לא מרחמא דאחרינ אבל שלא במקום דידה תיבעי: דבר בחזקתו וכן היה וכו׳ מה סיפא ודאי דידה. משום דכולהו ילדו: אף רישא. הדבר בחזקתו מיירי דודאי דידה ולא אמרינן דאי ילדה מרחמא דלאו דידה: הא דאיתא והא כדאיתא. סיפא ודאי דידה ורישא לאו ודאי דידה אלא מרחמא ולא לקי משום אותו ואת בנו: מאי וכן. דקא מדמי רישא לסיפא: אפטורה מן הבכורה. משום דכבר ילדה ולעולם רישא מרחמא לאו דידה ולא לקי: שכרוך אחר רחל. ויורה צדק משיח: פטור מן הבכורה כמאן כרבן שמעון. דאמר לא מרחמא אלא הדבר בחזקת שילדתו: ואסור באכילה כרבנן. דאמרי מרחמת אף שלא ילדה דאי רבן שמעון מותר באכילה (דתימא מרחמת לא ילדתו דאי רבן שמעון מותר באכילה) דקי״ל היוצא מטהור טהור: אי כרבנן מאי עד יבא ויורה. כיון דמרחמא ודאי מיפשט פשיטא ליה דאסור באכילה ולספק אכילה לא צריך הוראת משיח אלא הכי איבעי למימר אסור באכילה עד שיודע לך דבר אם הוא בנה: או הלכתא כר׳ שמעון דאמר דלא דידה לא מרחמא: אי כרבנן. דאמרי מרחמת להכי מסתפק עד יבא ויורה צדק: לעולם פשיטא ליה דהלכה כרבן שמעון. אבל מספקא ליה אי סבר ר׳ שמעון דיולדת מרחמת אפי׳ דלאו דידה אי לא. פטור מן הבכורה הוא ממה נפשך דלמא בנה הוא ואי אינו בנה ודאי לא הות מרחמת אלא

השוחט את הבכור עושה מקום בקופ״ץ. בגמ׳ אמרי׳ תני לקופיץ [ג] כלומר לגורף קופיץ משמע דדרך לשחוט בקופיץ מדלא קתני בסכין ותימה בפסחים פרק אלו דברים (דף ע.) לא משמע כן גבי סכין שנמצא בארבעה עשר שוחט בה מיד והקופיץ שונה ומטביל משום דסכין חזי לפסח לשחוט והטבילוהו מי״ג אבל קופיץ לא חזי לפסח דיש בו משום שבירת עצם ונראה לפרש דנקט הכא קופיץ משום דבעי עשיית מקוס טפי מסכין ולריכה עשיית מקוס גדול ולא כמו שפירש הקונטר׳ דעשיית מקוס זה משום חבלה דאם כן סכין הוה ליה למינקט הכא דאיכא למיחש טפי לחבלה ועוד דבעיא היא בפ״ב דחולין (דף ל:) תחת אמר מסוכך מהו ולא איפשיטא אלא דרך לעשות מקוס לקופיץ כדי שיהא נוח יותר לחתוך ולשחוט לפי שאין קופיץ נוח לחתוך בלא עשיית מקוס ומטעם זה נמי נקט בכור ולא [סתם] קדשים לפי שהקדשים נשחטין בעזרה יש שם סכינין מזומנים ואין לריכים עשיית מקוס ועוד י״ל דנקט בכור לפי שנוהג בזמן הזה וגם דרך להיות אמרו גדול מתוך שמשהא אותו עד שיפול בו מום כי ההיא דתנן בפ׳ כל פסולי המוקדשין (לקמן לה.) מעשה בזכר של רחליס זקן ושערו מדולדל ולריך עשיית מקוס טפי מטלאים ועוד משום דלאו דולה תגוז בבכור כתיב:

והיינו טעמא דשרי דהוה ליה דבר שאין מתכוין. ותולש דמתני׳ [ד] לאו בתולש ומתכוין קאמר אלא עושה מקוס אם נתלש נתלש אבל אי טעמא משום דתולש לאו היינו גוזז יכול להיות דתולש במתכוין כך נראה לפרש הסוגיא ויש לתמוה מה שייך לשאול זה על יו״ט אי במתכוין פשיטא להו דאסור ואי בשאין מתכוין פשיטא להו דשרי ומיהו הא גופה קמיבעיא להו שאין מתכוין מהו ביו״ט אם מותר או אסור וקשיא דבלאו יום טוב היו יכולין לשאול הא דקתני מתני׳ ותולש את השער במתכוין קאמר משום דתולש לאו היינו גוזז או שמא בשאין מתכוין קאמר וגם שלא יהא כפסיק רישיה משום דתולש היינו גוזז ונראה לפרש דאפילו [ה] (תימלי לומר) תולש לאו היינו גוזז מ״מ מדרבנן אסור במתכוין או בפסיק רישיה גזירה תולש אטו גוזז ותולש דקתני מתניתין כשאין מתכוין ואינו פסיק רישיה קאמר ולענין בכור לא מצי למיבעי מידי כפשטה דמתני׳ אם לא לענין מלקות וקמיבעיא להו כנגדו ביום טוב מהו דללמא דוקא בכור דתולש לאו היינו גוזז וליכא איסורא דאורייתא הוא דשרי דבר שאין מתכוין אבל ביו״ט דאיכא איסורא דאורייתא דתולש היינו גוזז וכי היכי דשרי בבכור מדרבנן אלמא מקרי גז לאחר והוא הדין תולש דהיינו גוזז אם לא נחלק בין תולש [ו] לשותף ות״ת לקמן דמייתי ראיה מפרה דסבר ר׳ יוסי בן המשולם דבר שאינו מתכוין מותר [ז] ומשני שאני פרה דקדשי בדק הבית היא ופריך והא אמר ר׳ אלעזר קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה ומשני מדרבנן ופריך והא איכא איסורא דרבנן ש״מ שרולה לדקדק דכי היכי דשרי דאין מתכוין בדרבנן שרי נמי בדאורייתא וי״ל דהיא דמדרבנן לא דמו כלל להני דתולש לאו היינו גוזז ולעוקר דבר מגידולו כלאחר יד דאין איסורין הללו דאורייתא בשום מקום אבל בפרה איירי בגיזה גמורה דאע״ג דמדאורייתא אין איסור קדשי ב״ה בגיזה ועבודה לדבריו דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ולגמרי עשו קדשי בדק הבית כקדשי מזבח ורמיה לדברי מפ״ק דכתובות (דף ה:) דאיבעיא להו מהו לבעול בתחלה בשבת לדם הוא לריך ושרי פי׳ דמיפקד פקיד אי לפתח הוא לריך ואסור אם תמלי לומר לדם הוא לריך ופתחא ממילא קא הוי הלכה כר׳ יהודה דמקלקל הוא אבל פתח אלמא שרי ר׳ יהודה דבר שאין מתכוין במקלקל דאע״ג דאיכא איסורא דרבנן במקלקל לחודיה והא דאסר ר׳ יהודה באין מתכוין בגרירה ואע״ג דמקלקל הוא כדמוכח בסוף פ״ק דחגיגה (דף י.) גבי חופר גומא ואין לריך אלא לעפרה ובפרק י״ט (ביצה כג.) אסר ר׳ יהודה קידור [ט] משום דדבר שאין מתכוין הוי כמקלקל בהולאת דס יש לחלק בין במקום מלוה למקום שאין מלוה א״נ גבי גרירה איכא לפרש שמא מתקן שמשוה גומות מצד אחר וגבי קידור נהנית הבהמה בהולאת הדם מידי דהוה אדם הקזה [י] וה״ה גבי וכן תולש את השער לראות את מקום המוס [דבעי] לכתחלה או דיעבד ומסיק דלכתחלה קאמר ומשמע מדתני וכן דרישא נמי לכתחלה קאמר כמו בסיפא לאו לכתחלה שיתלוש במתכוין קאמר אלא באותן שהתרגו משום שחיטה נתיר נמי לכתחלה לראות מקום המוס [יא] או דיעבד כלומר דא״נ עשה לא יזיזנו ממקומו כן נראה כמו שפירשתי ומתיישבת כל הסוגיא ואם נפרש דאם תולש לאו היינו גוזז שרי אפילו לתלוש במתכוין ל״ל דלקמן דשרי כנגדו בי״ט משום דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד אפי׳ במתכוין לתלוש (שם) נמי שרי שהתירו חכמים שלא תתקלקל שחיטתו ביום טוב:

אי אמר הלכה כר׳ יוסי בן המשולם איפשוט לבו. ות״ת מה היה מקפיד בכך הא בכל ענין כנגדו בי״ט מותר או משום דבר שאין מתכוין או משום עוקר דבר מגידולו כלאחר יד דאם לא היה אסרינן בבכור ואע״ג דתולש לאו היינו גוזז שהחמירו חכמים ולא התירו משום לורך תיקון שחיטת בכור כמו כן לא יתירו בעוקר דבר מגידולו כלאחר יד משום לורך תיקון שחיטת יום טוב:

מסורת

לה א מיי׳ פ״ז מהל׳ מעילה הל׳ יא סמג עשין קמד טוש״ע י״ד סי׳ שם סעיף ג: לו ב ג מיי׳ שם הל׳ י ופ״ג מהלכות יו״ט הל׳ ג טוש״ע שם וטוש״ע א״ח סי׳ תלא סעיף יב:

שיטה מקובצת

[א] אמרי כי קמבעיא ליה לרב [ב] אחי יולדת קמבעיא ליה כלומר אי מחזקינן לה דחזיר שכרוך אחריה כיולדת דבר או לאו ולבכורה וה״ה לאכילה נמי אליבא דרבנן כלומר הא דאמור רבנן דמרחמת אע״ג דלאו יולדת מעולם ה״מ אי הוה מינה זה שיונק אבל האי כיון דחזיר הוא הא אפילו רבנן מודו דודאי לא מרחמא אלא א״כ ילדתה ולאכילה גרידתא קא בעי לרשב״ג דאת״ל שהוא אמר שלה היינו מינה (נתלא) [דשלה] אבל חזיר ודאי לא מרחמא עליה אלא א״כ ילדתו או דלמא דלאו מינא נמי מרחמא אע״ג דלא ילדתו הואיל וכבר ילדה ולבכורה לא צריך למבעי לרשב״ג דס״ל דאין מרחמא אלא א״כ ילדה כבר: [ג] לקופיץ וכו׳. לשון הרא״ש ז״ל ממשמע דדרך לשחוט בקופיץ ותי׳ בפסחים וכו׳: [ד] ותולש דמתני׳ וכו׳ וז״ל תוס׳ חיצונית משום דקסבר תולש לאו היינו גוזז פי׳ ולכך תולש לכתחלה במתכוין אבל בי״ט אסור משום דהוי עוקר דבר מגידולו אפי׳ אין מתכוין יכול להיות שיהא אסור או דלמא בעלמא קסבר תולש היינו גוזז והכא שרי משום דהוי דבר שאין מתכוין ותולש דקתני ר״ל מושכו אילך ואילך ואם נתלש נתלש וכגון דלא פסיק רישיה הוא וכיון דשרית בבכור דבר שאין מתכוין גם בי״ט מותר משום (דהוי) דבר שאין מתכוין והקשה הרב משאנץ דלקמן קאמר דלעול׳ דבר שאין מתכוין אסור ותולש לאו היינו גוזז ובי״ט היינו טעמא דשרי מדוע דה״ל עוקר דבר מגידולו כלאחר יד והיכי שרינן לכתחלה במתכוין בי״ט דכלאחר יד דהא לכתחלה קאמר דומיא דבכור דמותר במתכוין כדפי׳ רש״י ז״ל ותירץ דשמא בי״ט התירו חכמים שלא יתקלקל שחיטתו משום שמחת י״ט. אבל קשה לו דהא מצי למבעי ב׳ בעיות מבכור לחודי׳ ומי״ט לחודי׳ אי תולש דמתני׳ ר״ל מתכוין משום דלאו גוזז הוא או דר״ל כשאין מתכוין דלא הוי פסיק רישיה משום דגוזז הוא וכן בי״ט מהו לתלוש בשאין מתכוין מי אמרי׳ דבר שאין מתכוין אסור או מותר ואמאי עביד להו חדא בעי׳ והא לא תליא בהא לכן נר׳ להרב משאנ״ץ דה״פ תולש לאו היינו גוזז ומ״מ איסורא דרבנן איכא בבכור במתכוין או בפסיק רישיה גזירה אטו גוזז ולעולם אם נתלש קאמר ונ״מ לענין יו״ט דלא שרית ליה באין מתכוין כיון דאיכא איסורא דאורייתא שעוקר דבר מגידולו ולא שמעי׳ ממתני׳ דקסבר דבר שאין מתכוין מותר [באיסור דאורייתא] או דלמא תולש היינו גוזז וכיון דשרית בבכור משום אין מתכוין אע״ג דאיכא איסורא דאורייתא ה״נ שרינן ליה בי״ט ולפי זה ניחא הכל וראיה מפ״ק דכתובות דאבעיא להו מהו לבעול לכתחלה בשבת ככתוב בתוס׳ משמע דשרי ר״י אין מתכוין במקלקל אעפ״י שאסור מדרבנן במתכוין וא״ת והיכי בעי לקמן גבי וכן תולש את השער וכו׳ אי לכתחלה או דיעבד והא וכן קתני דמשמע דומיא דרישא וברישא ר״ל דוקא דיעבד כדפרי׳ רי״ל דה״ג קא בעי לכתחלה באינו מתכוין אם נתלש נתלש דכי שרינן משום שחיטה שרינן נמי לראות מום או דלמא דיעבד אם תלש לא יזיזנו ממקומו ויש שרוצים לישב מה שהקשה הרב משאנ״ץ דקבעי אי דבר שאין מתכוין מותר או אסור ול״נ דהא שקיל וטרי במס׳ שבת ע״ז ואין לומר דקבעי לר״י בן משולם דא״כ הול״ל מאי קסבר ר״י וכו׳ לכ״נ דקבעי אם פסיק רישיה או לאו דאי תולש לאו היינו גוזז פסיק רישיה הוא ובכור שרי לכתחלה ואי היינו גוזז לאו פסיק רישיה הוא ותולש אם נתלש קאמר ע״כ: [ז] לשון הרא״ש ומעיקרא מבעי ליה או בדיעבד דאפי׳ להטות השער לכאן ולכאן כדי לראות המום לא שרי אלא אם עשה כן שהשיער לא יזיזנו ממקומו ע״כ:

[ח] כ״ה גי׳ רבינו בגמ׳ יולדת קמבעי ליה וכ״ה גי׳ רגמ״ה כאן בד״ה לרב אחי.

אחאי בריבי ראה חזיר שכרוך אחר רחל מהו מאי קמיבעיא ליה אילימא לבכורה וקמיבעיא ליה אי הלכתא כרשב״ג אי הלכתא כרבנן תיבעי ליה טלה [ח] כי קמיבעיא ליה לבכורה ואליבא דרבנן לאכילה ואליבא דרשב״ג לבכורה ואפי׳ לרבנן דאמרי מרחמא כי מרחמא דמינה דלא מינה לא או דלמא דלא מינה נמי מרחמא לאכילה ואפי׳ לרשב״ג אם תמצא לומר סבר יולדת מרחמא דמינה דלאו מינה לא או דלמא דלאו מינה נמי מרחמא תיקו: **מתני׳** רבי יוסי בן המשולם אומר [א]השוחט את הבכור עושה מקום בקופ״ץ מיכן ומיכן ותולש את השער ובלבד שלא יזיזנו ממקומו [ב] וכן [ג] [ד]תולש את השער לראות מקום מום: **גמ׳** אמר רב הלכה כרבי יוסי בן המשולם בעו מיניה מרב הונא כנגדו ביו״ט מהו טעמא דרבי יוסי בן המשולם משום דקסבר תולש לאו היינו גוזז וביום טוב אסור דהוה ליה עוקר דבר מגידולו או דלמא בעלמא סבר רבי יוסי בן המשולם תולש היינו גוזז והיינו טעמא דשרי דהוה ליה דבר שאין מתכוין וביו״ט דבר שאין מתכוין אמר להו זילו שיילוה לרב חננאל אי אמר הלכה כרבי יוסי בן המשולם איפשוט לכו אתו שיילוה אמר להו הכי אמר רב הלכה כרבי יוסי בן המשולם אתו לקמיה דרב הונא אמר להו [ה]כנגדו ביום טוב מותר איתמר נמי אמר רב חנניה בר שלמיא משמיה דרב כנגדו ביום טוב מותר

תיבעי ליה טלה. דהא בטלה פליגי: **קמיבעיא ליה לבכורה אליבא דרבנן.** אליבא דר״ש פשיטא דפטורה דאפי׳ דמינה לא הוה מרחמא אא״כ ילדה וכ״ש דלאו מינה מבעיא ליה ואפי׳ לרבנן שמעון וכ״ש לרבנן: **דלאו מינה לא.** מרחמא והא ודאי דילדה היא ופטורה מן הבכורה: **או דלמא דלאו מינה נמי מרחמא.** והבא אחריו בכור מספק: **אם תימלי לומר כו׳.** אי ס״ל יולדת אינה מרחמת הא ודאי מותר דבנה הוא אלא א״כ[ב] תימלי לומר יולדת מרחמ׳ והאי דפטר ליה מבכורה משום דאי האי [ג][לאו] דילדה אחרינא הוה לה אבל האי דסריך בתרה לא פשיטא לן דדילדה הוא ה״מ דמינה אבל דלאו מינה לא והאי חזיר ודאי בנה הוא ומותר באכילה: **מתני׳ עושה מקוס בקופין.** מפנה את השער מכאן ומכאן למקוס שחיטת הסכין: **ותולש את השער.** לכאן ולכאן למקוס תחת הסכין משום חבלה ולא אמרינן גוזז הוא את הבכור: **וכלבד שלא יזיזנו.** שלא יאמרו גזיזה עביד בקדשים אלא ייחנו מסובך עם האמר מכאן ומכאן: **לראות** [ד] **מום.** להראותו לחכם: **גמ׳ כנגדו בי״ט.** בבהמת חולין משום שחיטה בעי[ה] למיעבד או לא: **לאו היינו גוזז.** ובכור גיזה הוא דאסור דכתיב (דברים טו) ולא תגוז: **שאין מתכוין.** לתלוש אלא מפנהו ומושכו אילך ואילך אם נתלש נתלש: **שיילוה לרב חננאל.** תלמידיה דרב אי אמר לכו משמיה דרב הלכה כרבי יוסי: **פשיטא לכו.** אנא טעמא:

[ה] [במשנה שבמקביות התולש וע׳ מ״ט], [ו] אפי׳ אם נתלש נתלש וע״ז אם, [ז] ס״ק, [ח] מלי ס״ק, [ט] רש״ז מ״ז, [י] שיטה דאמר רב ס״ק, [יא] ס״ק מ״ז, [יב] משמע דלא הוי פלוגתא כדלעיל וכמה ס״ק, [יג] בשוטף את הרחלים ס״ק, [יד] בשוטף ס״ק, [טו] ודחי ס״ק, [ז] אע״ג דדבר שאין מתכוין הוא ומקלקל בהולאת ס״ק, [יח] והא דאמרי׳ גבי ס״ק,

הגהות הב״ח

(א) במשנה וכן התולש וכו׳ המום: (ב) רש״י ד״ה לראות מקום המום:

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה והיינו וכו׳ וי״ל דדלמא מטעם דפסק רב בוותיה. תמיהני מאד דמ״מ מאי פרכי׳ וכיון דאמר רב בטולי פירקין וכו׳ הלכה כריב״מ ומ״ל הא לא נלו בכללא דהלכה בטולי פירקין לגר מפלוגתא דייתי אומר דתולש היינו גוזז ודשב״ג דמתיר היינו מטעם דהוי דבר שא״מ דהא בתמא מה״ט לחודיה ג״כ מותר. וכזה הא איכא פלוגתא דתנאי במתני׳ שבת נד ע״ז ובגמ׳ שלא יכוין ובביצה כג ע״ב עגלה של קטן דסברי דשא״מ אסור ולזה אמוראין רב דהלכה כריב״מ משום דתולש לאו היינו גוזז ולאידך מירוש מאן כיון דהפלוגתא אינו על דין זה ממש הוא בכללא הלכה בטולי פירקין ואף דרב פסק בעגלה דשא״מ אסור היינו יודעים דמ״מ ההלכה כן משום דתולש לאו היינו גוזז אבל לתירוש קמא צע״ג.

רבינו גרשום

אילימא לבכורה. אי הלכה כרבן שמעון דאמר הדבר בחזקתו ופטורה. ואי כרבנן תנא קמא וחייבת: אמרי כי קא מיבעיא ליה. לר׳ אחי יולדת קא מיבעיא ליה כלומר אם מחזקינן לה להא דחזיר כרוך אחריה ביולדת כבר אי לא ולבכורה וה״ה לאכילה בעי אליבא דרבנן כלומר מה דאמור רבנן דמרחמת אע״ג דלא ילדה מינה אע״ג דלא ילדתו הואיל וכבר ילדתו אפי׳ רבנן מודו דודאי לא מרחמא אלא א״כ ילדתו ולאכילה גרידא קא בעי לרבן שמעון דמה שהוא אמר יולדת מרחמת ולד שאינו שלה היינו מינה טלה אבל חזיר ודאי לא מרחמא עליה אלא א״כ ילדתו: או דלמא דלא דמינה. נמי מרחמא אע״ג דלא ילדתו הואיל וכבר ילדה. ולבכורה לא צריך למיבעיא לרבן שמעון דהוא אמר דאין מרחמא אלא א״כ ילדה כבר: עושה מקום לקופין. ששוחט בו תולש וחותך מן הצמר מיכן ומיכן כדי לעשות מקום לשחיטה: ובלבד שלא יזיזנו. לצמר ממקומו מן האחד ובהכי לא חשיב גוזז: דבר שאין מתכוין. לגזיזה:

מוסר. [1] משום דטעמא שאין מתכוין הוא: **מסוכריא דנזייתא.** ברזא של חביית שכורכין סביבותיה נעורת [2] ומטליות כדי שתסתום הנקב יפה: **אסור להדוקיה.** בתוך החבית בכח משום סחיטה ואע"ג דאינו מתכוין לשום סחיטה אסור אפי' לר"ש דאמר במסכת שבת (דף מא:) דבר שאין מתכוין מותר: **ולא ימות.** וכיון דמהדק לה לא אפשר לה בלא סחיטה אבל לפנות את השער אפשר בלא תלישה: **הלכה כר' יהודה.** אלמא ס"ל לרב דבר שאין מתכוין אסור: **בלא גברי.** בלא רב חייא ורב חנן: **ותולש לאו היינו גוזז.** להכי אמר רב הלכה כר' יוסי בבכור: **בלאחר יד.** דאין דרך לתלוש אמר אלא לגזוז: **התולש את הכנף.** שתולש עולה גדולה מן כנף העוף: **והקוטמו.** לאחר שתלשו קטם ראשו: **והמורטו.** שמחליקה מן הנדנין ומורט מן הקנה [3] השער: גוזז ומתמך וממחק מאדרבעים אבות מלאכות [4] במסכת שבת (דף עג.). וממחק מחליק: **דהיינו אורחיה.** שדרך עולת עוף [5] לתלוש ולא לגזוזה: **מדרב ס"ל לדרבי יוסי.** לגבי בכור דתולש ולאו היינו גוזז: **ר' יוסי אמר סבר לה כרב.** דדבר שאין מתכוין אסור: ה"ג **עיקרן מאדים וראשן משחיר.** וכן בתוספ' דמס' פרה (פ"ג ה"ד): **גוזז.** את הראש שמשחיר במספרים ומשייר מן המאדים ואילך ואינו חושש משום גיזה בקדשים אלמא משום דאין מתכוין לשום גיזה אלא לתקן שני. שתי שערות שכולן שחורות פוסלות בפרה לגמרי אבל עיקרן מאדים וראשן משחיר אפשר בתקנה: **דלאו בם גיזה.** שאין לפרות אמר אלכך לא אסירא בגיזה: **לא תעבוד ולא תגוז.** וי"ו מוסף על ענין ראשון וילמדו שניהם זה מזה: **דקדשי בדק הבית היא.** טון(ג) (ויש לה) דהא אינה קריבה למזבח אלכך מותרת בגיזה: **דלא שכיחא.** ומילתא דלא שכיחא לא גזרו [6] רבנן: **דמיה יקרים.** ואין דמיה כל כך מזומנים לחלוה עליהן: **לקופין.** לגורך הקופין: **לכתחלה.** קאמר והאי וכן אתולש קאי דכי היכי דמותר לתלוש לגורך השחיטה דהא פשיטא לך [7] דרישא לכתחלה קאמר הכי נמי [8] לגאות מקוס המוס או דיעבד קאמר והאי וכן אלא יזיזנו קאי והכי קאמר וכן מי שתלש את השער לראות את מקוס המוס נמי לא יזיזנו ממקומו: **המסובך באזן.** ובאזן היה מוס: **דשחיטתו מוכחת עליו.** דלאו לגיזה איכוון: **אלא לאו אתולש.** ולכתחלה קאמר: **מתני' מפיר.** את הלמר בהנאה לכהן: וחכמים

מותר ומי אמר רב הכי [9] והא אמר רב [10] חייא בר אשי משמיה דרב [11]מסוכריא דנזייתא אסור להדוקיה ביומא טבא בההיא אפי' ר' שמעון מודה דאביי ורבא דאמרי תרוייהו [12] מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות והא אמר [13] רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כר' יהודה ורב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כר"ש ורב חייא בר אבין מתני בלא גברי רב אמר הלכה כרבי יהודה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון אלא לעולם סבר רב דבר שאין מתכוין אסור ותולש לאו היינו גוזז וביום טוב היינו טעמא דשרי דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד ותולש לאו היינו גוזז והתניא [14]התולש את הכנף והקוטמו והמורטו חייב שלש חטאות ואמר ר"ל [15]תולש חייב משום גוזז [16]קוטם חייב משום מחתך ממרט חייב [17]משום ממחק שאני כנף דהיינו אורחיה ומדרב סבר כר' יוסי בן המשולם ר' יוסי בן המשולם סבר לה כרב וסבר ר' יוסי בן המשולם דבר שאין מתכוין אסור [18] והתניא [19]שתי שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר ר' יוסי בן המשולם אומר גוזז במספרים ואינו חושש שאני פרה דלאו בת גיזה היא [20] [21]והתניא [1]לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך ואין לי אלא שור בעבודה וצאן בגיזה [22]מנין ליתן את האמור זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל לא תעבוד ולא תגוז אלא שאני פרה דקדשי בדק הבית היא [23] והאמר רבי אלעזר קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה [24]מדרבנן והאיכא איסורא דרבנן [25] אלא שאני פרה דלא שכיחא [26] וליחלה ולפקה לחולין וליגזה והדר ליקדשה דמיה יקרין וליעבד לה כדשמואל [27] דאמר שמואל [28] הקדש שוה מנה [29]שחיללו על שוה פרוטה מחולל [30] אימור דאמר שמואל שחיללו לכתחלה מי אמר [31] איבעית אימא רב סבר לה כר' יוסי בן המשולם ור' יוסי בן המשולם לא סבר לה כרב: ותולש את השער ובלבד שלא יזיזנו ממקומו: אמר רב [32] אשי אמר ריש לקיש [33]לא שנו אלא ביד אבל בכלי אסור והקתני עושה מקום בקופין מיכן ומיכן תני לקופין: וכן [34] תולש את השער לראות מום: איבעיא להו לכתחלה [35] או דיעבד אמר רבי ירמיה תא שמע צמר המסובך באוזן ר' יוסי בן המשולם אומר תולשו ומראה את מומו ש"מ לכתחלה ש"מ אמר רב מרי אף אנן נמי

ולגשון [36] נמי שפירש לאפי' במתכוין [37] בנולה לא הוי כלאחר יד כדקתני בסמוך בתולש את [38] העוף ואע"ג דאין לריך כאן [39] עולה והוי מלאכה שאינה לריכה לגופה [40] אין ללמוד מלאכה שאינה לריכה לגופה מכלאחר יד: **ואמר** ר"ל [41] חייב משום גוזז. תימה מה הוא מקשה אע"ג דלענין בכור לא מחייב ביה משום לא תגוז לענין שבת יש לחייב משום תולדה דגוזז ככל עוקר דבר מגידולו בבעלי חיים כמו [42] חולין (דף עג.) הושיט ידו למעי בהמה ודילדל עובר שבמעיה [43] לענין שבת [44] [חייב] ומוקדשין לא מחייב משום גוזז [45] וכן קיטוף חייב בשבת משום תולדה דקולר וכן תולש מן הממחוב אע"ג דקיטוף לענין קלילה קודם לעומר לא מחייב (פסחים יא.) ולענין לקט בפ' ראשית הגז (חולין קלז.) ואי הוה מפרשינן הכא דפריך אהא [46] דאמרינן דתולש חשוב כלאחר יד הוה ניחא דמייתי ראיה מהכא דלא כלאחר יד [47] ואין הלשון משמע כן מדקאמר ותולש לאו היינו גוזז והא תניא התולש את [48]העוף כו' משמע דפריך אהא דאמרן דתולש לאו היינו גוזז: **מדרב** סבר לה כר' יוסי בן המשולם ר' יוסי סבר לה כרב. דאמר דבר שאין מתכוין אסור דאמר מתכוין מותר מנא ליה לרב שיהא הלכה כמותו משום דתולש לאו היינו כגוזז דילמא כי שרי ר' יוסי משום דבר שאין מתכוין מותר ותולש היינו גוזז אלא קיס ליה לרב [49] (משום) דאית ליה לר' יוסי דבר שאין מתכוין אסור:

עיקרן משחיר וראשן מאדים. כך היה כתוב בספרים ויש לפרש דנקט דאשן מאדים לרבותא [50] אע"ג שכולה אדומה מבחוץ טעונה גזיזה ובקונטר' [51] גרים איפכא מתוך תוספתא דפרה: **גוזז** במספרים ואינו חושש. כלומר אפי' יגזוז משאר השערות [52] בלא מתכוין אף אלו עצמו [53] יגזוז יותר מן הצורך לגירסת הקונטר' [54] דאשן משחיר [55] והיה מדקדק דקסבר דבר שאין מתכוין מותר [56] ובקונטר' פי' דדייק מהא דשרי משום דאין מתכוין לשום גזיזה אלא לתקן [57][58] דאין זה כשאר לשון אין מתכוין בעלמא דכיון דבכוונה גוזז במספרים ויש לייסד לפי' הקונטרס דהכי פריך וסבר ר' יוסי בן המשולם דבר שאין מתכוין אסור ושרי מטעם דתולש לאו היינו גוזז הא אשכחן גבי פרה דאפי' במספרים דהוי גוזז [59] משום דעושה כדי להכשיר הפרה שרי גבי בכור נמי הוה ליה למישרי בכל ענין כיון דעושה לצורך תיקון שחיטה דאין זה חשוב גוזז ומיהו אין פי' זה נראה כלל דבכל ענין יכול להקשות בין הוי טעמיה משום דבר שאין מתכוין מותר בין הוי טעמיה משום דתולש לאו היינו גוזז: **שער** בבור בעל מום שנשר בו'. כולה הך שמעתא מוכחא דגיזת פסולי המוקדשין שרי מדאורייתא ואפי' רבנן דאסרי מפרש בגמ' גזירה דלמא אתי לאשהויה והא דדרשינן לעיל (דף ו:) מזבח ולא גיזה היינו מזבח ולא תגוז [60] ותימה לרבי דאמרי' בפרק שני דחולין (דף לו:) גבי על הארץ תשפכנו כמיס ההוא למשרי דמן של פסולי המוקדשים [61] הוא דאתא דס"ד הואיל ואסירי בגיזה ועבודה דמן נמי ליבעי קבורה קא משמע לן והיכי תיסק אדעתין לאסור דמן [62][63] [בהנאה] משום דאסירי בגיזה ועבודה הא אפי' הגיזה עצמה מותרת וכ"ת הא דשריא מדאורייתא היינו בנשר אבל גוזז דמתכוין אסור [64] אדא דמתכוין דדס כנשר גיזה ועוד אפילו בתולש

---

[1] שבת קיח. ע"ש מנחות ו. ע"ש. [2] שבת עה. קנ. קיג: קיח. קכ: קלג. קמנ. סוכה נג: כתובות ו. ביצה לו., ג) [נקמן לד. שבת קיח:], ד) שבת עד: [תוספתא דשבת פ"י הי"ג], ה) [תוספתא דפרה ספ"ב ע"ש], ו) [חולין קלז.], ז) [לעיל יד. חולין קלה.], ח) ערכין כט. תמורה כז: וש"נ, ט) [ערכין כט. מעילה יד:], י) ל"ל אסי, כ) ל"ש מ"ז, ל) כס"ל: לן, מ) שמותה שרליס, נ) פירקתי ל"ק, ס) שי נמי שפירקתי ל"ק, ע) הכנף ל"ק, פ) נעולה ל"ק, צ) [שבת קז:], ק) ל"ק, ר) ל"ל הכנף, ש) אם יגזוז ל"ק, ת) ואשן משחיר ומכה דקדקת ל"ק, א) ואין ל"ק, ב) ל"ק,

תורה אור השלם

1. כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בִּכּוֹר צֹאנֶךָ:

דברים טו יט

הגהות הב"ח

(א) גמ' והאיכא איסורא דרבנן שאני כל"ל ותיבת אלא נמחק: (ב) רש"י ד"ה דקדשי בדק הבית היא דין קדשי בדק יש לה דהא:

גליון הש"ס

גמ' והתניא שתי שערות. עיין ל"ב מ"ס דפרה: תוס' ד"ה דהוה וכו' אין ללמוד מלאכה שאין צריכה לגופה. עיין שבת דף מו ע"ב תוספות ד"ה דכל: ד"ה גוזז וכו' ובקונטרס פירש וכו'. עיין לקמן דף לד ע"א תוספות ד"ה אילימא:

מוסף רש"י

מסוכרייא דנזייתא. סתימת נקב גיגית שמוליאין השכר דרך הנקב וקומתמין אותו בנגלאי בגדים (כתובות ו.) מפני שאין הנקב שוה (שבת קיא.). **אסור להדוקיה.** בנקב משום סחיטה ואע"ג דלא קא מכוין לסחוט (שם). **בפסיק רישיה ולא ימות.** באומר אחתוך לאם בהמה זו בשבת ואיני רואה שהמות, דכיון דאי אפשר שלא תמות כמתכוין משיב ליה, וכי אמרינן דבר שאין מתכוין מותר כגון היכי דאפשר ליה בלא איסור, כגון גורר אדם מטה כפא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, ואע"ג דאיכא למיחש דילמא עביד חריץ, כיון דלא מתכוין להכי ואפשר לגרירה בלא חריץ, כי עביד נמי חריץ דהוי מלאכה גמורה לא מיחייב, אבל היכי דודאי עביד מודה (סוכה לג:). **מתני בלא גברי.** מתני לה לפלוגתא דרב ושמואל בלא אמוראים שמומר, אלא הם עצמם נחלקו בה (שבת קיא.). **התולש את הכנף.** עולה גדולה מן כנף העוף (שבת עה.). **והקוטמו.** לאחר שתלשו שהוא דק ורואי להימוח בכר וכסת (שם). **והמורטו.** לגד זנבו שהוא קשה מורט שערו מבפן ומבחוץ ומשליה הקנה ונותן השער בכר וכסת (שם). **שהחילו על שוה פרוטה מחולל.** דאין אומה להקדש דמחיי (ויקרא כה) אים את אחיו, ואשמועינן שמואל דכי היכי דאימעיטו מלוקה אימעיטו נמי מביטול מקח (קדושין יא.) **וטעות נמי ליכא למימר בהו דמבן טעה** (ב"מ נז.).

א [טוס"ע ע"ח פ' סי' שכ סעי' יח]:

לז ב מיי' פ"ט מהלכות שבת הלכה ז:

לח ג מיי' פי"ח מ' שס הלכה ז:

לט ד מיי' שס הלכה ו:

מ ה מיי' פ"ח מהלכות פרה הלכה ג:

מא ו מיי' פ"ח מהל' מעילה הל' ז סמג עשין קמג טוס"ע י"ד סימן שח סעיף ח:

מב ז מיי' שס הלכה יב:

מג ח מיי' פ"ז מהלכות ערכין הלכה ח:

מד ט טוס"ע י"ד סימן שח סעיף ג:

מה י מיי' פ"ח מהל' מעילה הלכה י טוס"ע שם:

שיטה מקובצת

[1] רב שימי בר חייא משמיה ותיבת אשי נמחק: [2] היא ולא והתניא: [3] שכיחא ונפרקיה ולפקה: [4] שמואל. עי' בתוס' לקמן (דף ל ע"ב): [5] אמר איבעיא אימא כי איתרבי שור לגיזת זנבו הוא דאיתרבי אי בעית: [6] וכן התולש את השער לראות מקום מום: [7] לכתחלה. ס"א ואתולש קאי או דיעבד ואלא יזיזנו קאי: [8] שלא יזיזנו השתא: [9] עליו אמרת לא: [10] מותר דטעמא משום שאין: [11] נעורת של פשתן ומטליות כדי שיסתום פי הנקב: [12] הקנה את השיער: [13] מלאכות חסר אחת: [14] עוף לתולשה ולא [15] היא קדושת בדק הבית יש לה: [16] לא גזרו ביה רבנן: [17] נמי תולש לראות: [18] ובסוף שמונה שרצים: [19] לתלוש הנוצה מצוארו: [20] הכי רב משום אות א' נמחק: [21] במתכוין שרי היינו בצמר אבל בנוצה: [22] את הכנף דהיינו אורחיה ואע"ג: [23] ר"ל תולש חייב: [24] שבמעיה חייב לענין: [25] וכן. ס"א וכל קיטוף: [26] אהא דאמר דתולש: [27] יד הוא ואין: [28] את הכנף כו': [29] משום מקום דאית: [30] לרבותא דאע"ג: [31] ובקונטרס הגיה איפכא: [32] השערות עמהן בלא מתכוין או אלו עצמו: [33] משחיר ומזה מדקדק: [34] לתקן ואין זה דומה לשאר לשון אין מתכוין דעלמא דכיון: [35] גוזז גמור לא משחיר גוזז משום כו' הוה לו למשרי: [36] תגוז אבל עבר וגוזז שריא הגיזה: [37] המוקדשין בהנאה הוא: [38] דמן בהנאה: [39] אסור ליתא חדא דבהא לא מתרצה פירכין דאינו שוחט בשביל הדם אלא להתיר הבשר לכתחלה דמתכוין:

רבינו גרשום

ומי אמר רב הכי. דדבר שאין מתכוין מותר: מסוכריא דנזיתא. פקק של צמיד חבית: אסור להדוקיה. לסותמו משום סחיטה: אפילו לרבי שמעון. דאמר דבר שאין מתכוין מותר מודה דאסור: אמר רב הלכה כרבי יהודה. דאמר דבר שאין מתכוין אסור: כלאחר יד. כלומר שלא לשום עקירה אלא לצורך שחיטה דאין דרכו בעקירה אלא בגזיזה: את הכנף. של עוף הנוצה: וקוטמו. כמו קוטמו לשנים: והמורטו. הנוצה מקנה שלה: חייב משום גוזז דתולדתה דגוזז הוא: דהיינו אורחיה דכנף בתלישה אבל תלישה דצמר לאו היינו אורחיה ולאו היינו כגוזז: רבי יוסי סבר לה כרב. דאמר דבר שאין מתכוין אסור: שתי שערות. שיש בפרה אדומה: שעיקרן מאדים וראשן משחיר: גוזז. השחור במספרים היינו כדי להכשירו: ואינו חושש. משום גוזז בקדשים דדבר שאין מתכוין מותר: שאני פרה דלאו בת גיזה. משום הכי אינו חושש אבל לעולם דבר שאין מתכוין אסור כשירא ליה: ת"ל לא תעבוד ולא תגוז. ולא תגוז נדרש לפניו ולאחריו ויליף לא תעבוד מלא תגוז: והא איכא איסורא דרבנן. ואמאי קאמר ואינו חושש: דלא שכיחא דכולן לא הוו אלא ד' [1] ולא גזרו בה רבנן ולעולם דבר שאין מתכוין אסור. ומשיב התלמוד ואמאי גוזזן כשהיא מקודשת הפרה וליחלה על גבי דמים ולפקה לחולין וליגזיה כשהיא חולין: דמיה יקרין. ואין לו כ"כ דמים כדי לפדותה בשוייה: [2] בגיזת זנבו ולא בשאר גופו: בקופין. כלומר שבקופין תולשו דהיינו כלי: תני לקופין. כלומר שביד תולשו כדי לעשות מקום לקופין: לכתחלה או דיעבד. דהתולש משמע (דיעבד) [לכתחלה] דהאי וכן אתולש קתני ומשמע לכתחלה כלומר כמי שאמר דעושה מקום דהיינו לכתחלה קאמר וכן התולש. כלומר דלכתחלה תולש או דלמא האי וכן אלא יזיזנו קאי כלומר וכן התולש לא יזיזנו ממקומו נמי אבל אכתי לא ידעינן אי תולש לכתחלה או דיעבד: תולשו ורואה היינו לכתחלה: השתא התם דשחיטה מוכח עליו שאינו עושה בשביל צמר אמרת לא יזיזנו התולש לראות מקום מום דהכא לא מידי מוכיח עליו דאין ניכר המום לעלמא מיבעיא דלא יזיזנו אלא ש"מ האי וכן אתולש קאי דתולש לכתחלה כמו עושה מקום ש"מ: שער בכור בעל מום. צמר שלו שנשר מקצתו: והניחו בחלון. לפי שצמרו אסור לגמרי מחיים דפסולי המוקדשים אסורים בגיזה ועבודה: ואח"כ שחטו במומו עקביא בן מהללאל מתיר. דכי היכי דשחיטה מתרת הכל בשר ועור וצמר שעליו הכי נמי מתרת זה שנשר:

[1] כדתנן נרים פרה [2] גי' רבינו גנמ' ואב"ל כי איתרבי שור לגיזת זנבו ועי' בשיטה אות ה'